

משרד המשפטים

MINISTRY OF JUSTICE | وزارة العدل



האפוטרופוס הכללי והממונה
על ענייני ירושה

מדריך לזוכיו של מנוח שהותיר צוואה



מדריך לזוכיו של מנוח שהותיר צוואה

תשפ"ד - 2023

תוכן העניינים

4	<u>הקדמה ומבוא</u>
6	<u>חלק ראשון</u>
7	<u>פעולות שמומלץ לזכור לעשות בסמוך לאחר הפטירה ועד לקבלת צו קיום צוואה</u>
7	● <u>הגשת בקשה לצו קיום צוואה</u>
12	● <u>תשלום חובות שהמנוח הותיר</u>
14	● <u>הכרת ומיצוי זכויות וזכאויות נוספות</u>
17	● <u>עידכון ויידוע גורמים רלוונטיים על הפטירה</u>
18	<u>חלק שני</u>
19	<u>קבלת צו קיום צוואה - פעולות מומלצות לביצוע לאחר קבלת הצו</u>
22	<u>חלק שלישי</u>
23	<u>שירותי רשם הידושה (הממונה על ענייני ידושה) לציבור</u>
24	<u>חלק רביעי</u>
25	<u>"ארגז כלים" לקוראי המדריך- תכנון עתידי למהלך החיים ולאחר הפטירה</u>



מומלץ



חשוב לדעת

כל אדם הוא עולם ומלואו. פטירה של אדם משפיעה על הסובבים אותו בהיבטים ובתחומי חיים שונים. עם פטירתו חווים קרוביו את כאב הפרידה ובנוסף לקשיים הנפשיים הם גם נדרשים לטפל בעניינים רבים הנוגעים למנוח ולרכוש שהותיר אחריו, בלא שיש בידיהם את המידע לגבי הפעולות שיש לבצע או הזכויות והשירותים המוענקים להם ע"י גופים ציבוריים ואחרים מתוקף חוקים או תקנות.

מדריך זה מבקש להתייחס למימד הכלכלי של אירוע הפטירה, להנגיש לזוכים על פי צוואה את המידע הרלוונטי בענייני הרכוש ולסייע להם למצות את זכויותיהם בתקופה שבין פטירת האדם ועד לחלוקת הרכוש וקבלתו.

הממונה על ענייני ירושה באפוסטרופוס הכללי (להלן: **"רשם הירושה"** או **"רשם"**), הוא הגוף הממשלתי המטפל מאז שנת 1998 במידב הבקשות להוצאת **צווי ירושה וצווי קיום צוואה**.

צווים אלה הם המסמכים המשפטיים הקובעים מיהם יורשיו של אדם שנפטר, הזכאים לקבל את הרכוש שהותיר המנוח במותו.

במדריך זה נתמקד בעיקר בבקשות לצווי קיום צוואה המוגשות לרשם. יחד עם זאת נציין שניתן להגישן גם לבתי הדין הדתיים (במקום לרשם) בהתאם לשיוכות הדתית של המנוח (למשל לבית הדין הרבני או השרעי) בכפוף לכך שכל הזוכים הסכימו לסמכות בית הדין.

כדי להקל על הקריאה, המידע חולק לשני מדריכים

מדריך לזוכים על פי צוואה - מדריך זה רלוונטי למקרה שהמנוח הותיר צוואה ומיועד לכל מי שיועד או חושב שהוא נכלל כזוכה ע"פ צוואה.

מדריך ליורשים על פי דין - מדריך זה מיועד לבני משפחה של מנוח, שלא הותיר צוואה.

הערות

- חלק מהמידע במדריך נלקח מאתרי אינטרנט רשמיים, יש להתעדכן ישירות באתרים הרלוונטיים למקרה שחלו שינויים.
- המדריך מתייחס לכל המגדרים גם כאשר נעשה בו שימוש בלשון זכר או נקבה.
- המדריך אינו מהווה ייעוץ משפטי או תחליף לצורך בקבלתו במקרים הנדרשים.

מבוא- מונחים והגדרות משפטיים

זוכים הם מי שקיבלו את רכושו של אדם שנפטר בהתאם להוראות בצוואה שהותיר.

המנוח יכונה גם **מוריש** או **מצווה**.

עזיבון הוא מונח המתאר את הרכוש מסוגים שונים שהמנוח השאיר כמו זכויות בדירה, רכב, כספים בחשבון או חובות **חשוב לדעת** ככלל, כספים הנובעים מזכויות סוציאליות בהתאם לחוזי ביטוח, קרנות פנסיה וקופות גמל, אינם נחשבים חלק מן העזיבון.

צוואה הוראות שאדם נותן הנוגעות אליו ולחלוקת רכושו לאחר מותו.

צוקיום צוואה הוא צו משפטי (להלן: "**הצו**") מטעם הרשם, בית משפט לענייני משפחה (להלן: "**בית משפט**") או בית דין דתי (כמו רבני או שרעי) הנותן תוקף לצוואה שהותיר המנוח ולחלוקה לזוכים שהוא ציין בה.

חוק הירושה התשכ"ה 1965-הוא החוק העיקרי העוסק בנושאים הקשורים בהעברת רכוש של אדם לאחר מותו על פי דין או צוואה (להלן: "**החוק**").

מי יכולים להיחשב לזוכים?

סוג הזוכים יוגדר ביחס למועד הוצאת הצו -

רק משניתן צו הזוכים המצוינים בצוואה (ולפעמים גם בצו) הם **הזוכים החוקיים** של המנוח והם יהיו זכאים לקבל את חלקם בעזיבון.

לפני הצו, כל עוד לא ניתן צו קיום צוואה, כל מי שרואים עצמם כזוכים של המנוח, כמו בני משפחה או כאלו שיודעים שהם מופיעים כזוכים בצוואה שהותיר המנוח, נחשבים רק **לזוכים פוטנציאליים**.



פעולות שמומלץ
לזנכים לעשות בסמוך
לאחר הפטירה
ועד לקבלת
צו קיום צוואה



מהן הפעולות שמומלץ לזוכים לעשות לאחר פטירת המצווה?

"דרך המלך" לקבלת רכוש שמנוח ציווה לזוכים בצוואתו כוללת את ביצוע הפעולות העיקריות הבאות -

- הגשת בקשת צו קיום צוואה, רצוי בסמוך לפטירת המנוח
- ולאחר קבלת הצו - תשלום החובות וחלוקת היתרה בהתאם להוראות הצוואה ולעיתים גם הצו.

איך יודעים אם המנוח הותיר עיזבון ומה היקפו?

כאשר הזוכים הם קרובי משפחתו של המנוח הם לרוב ידעו אם ואיזה רכוש היה למנוח בחייו (דירה, כספים וכו'). אם הזוכים אינם יודעים זאת, הם יכולים לנסות לברר ע"י פניה לגורמים ולאתרים שונים (בנקים, "טאבו", "הר הכסף") אך **חשוב לדעת** שרוב הגורמים המחזיקים במידע הנוגע לרכוש המנוח, יסכימו למסור אותו רק לאחר שיוצג להם צו קיום צוואה.

מה הדין שחל על בקשות לצו קיום צוואה?

כאשר מקום מושבם של המצווים בעת הפטירה היה בישראל, או שהנכסים שהותירו אחריהם מצויים גם כן בישראל הדין שיחול על הירושה הוא חוק הירושה הישראלי.

פעולות שמומלץ לזוכים לעשות משלב הגשת הבקשה לצו קיום צוואה ועד לשלב קבלת הצו



א. הגשת בקשה לצו קיום צוואה לרשם

מבוא

החוק העדיף את רצון המנוח כיצד ולמי יחולק עזבונו ולכן צוואה גוברת על ירושה על פי דין. כאשר המנוח הותיר צוואה על אחד מהזוכים בה להגיש **בקשה לצו קיום צוואה** כדי לממש את הזכויות בעיזבונו.

במקרה בו הזוכים אינם יודעים אם המנוח הותיר צוואה עליהם לבדוק זאת בכל דרך אפשרית. בין היתר, **מוצע** לבדוק בחפצי המנוח, בכספת, לברר אצל מקורבים ובעלי מקצוע שטיפלו בענייניו (כמו רו"ח או עו"ד).

במקרה שמוגשת בקשה וברשם הופקדה צוואה מאוחרת יותר, הרשם יעדכן את הזוכים על פיה. בהגשת הבקשה לצו קיום הצוואה המאוחרת ניתן יהיה לעשות שימוש באגרת הבקשה הראשונה אם לא נעשה בה עדיין שימוש.

אם נמצאה צוואה, החוק קובע כי על המחזיק בה למסור אותה לרשם מיד לאחר שנודע לו על מות המצווה. יש לעדכן את הרשם באמצעות שליחת הצוואה במייל או בדואר ויש חובה למסירת הצוואה המקורית במסגרת הגשת הבקשה לצו קיום צוואה.

מי רשאי להגיש בקשה לצו קיום צוואה?

אחד מהזוכים או יותר (בעצמם או באמצעות עו"ד מייצג), **נושה** (גורם שחייבים לו כסף או רכוש) של העיזבון או של זוכה (בעצמם או על ידי עו"ד שמייצג אותם) או **מנהל עיזבון זמני** שמונה.

אילו דגשים חשוב להכיר ולשים לב אליהם במסגרת הבקשה לצו קיום צוואה?

- **ככלל**, יש לצרף את הצוואה האחרונה שהמנוח ערך משום שהיא מבטלת צוואות קודמות ולכן לרוב, הזוכים המצוינים בה, צריכים להגיש רק אותה לרשם כדי לקבל את חלקם בצוואה.
- **חריגים לכלל:**
 - במקרים בהם ישנן מספר צוואות שהמנוח הותיר המתייחסות לחלקי רכוש שונים (למשל כאשר צוואה אחת מתייחסת רק לנכסי מקרקעין וצוואה אחרת מתייחסת לשאר הרכוש) יהיה צורך להגיש את כולן.
 - במקרים בהם צוואת המנוח אינה מתייחסת לכל רכושו של המנוח **מומלץ** להגיש, נוסף על בקשה לצו קיום צוואה, גם בקשה למתן צו ירושה בגין הרכוש שלא נכלל בה (במקרה כזה מוצע להיעזר במדריך השני המיועד **"לירשיים של מנוח שלא הותיר צוואה"**).
- הבקשה צריכה להיות מעודכנת ולבטא שינויים שקרו ממועד פטירת המנוח כולל וויתור זוכים על חלקם בעיזבון (הסתלקות) ופטירות של זוכים.
- למשל, יש לציין בבקשה אם זוכה על פי צוואה נפטר ומי יקבל את חלקו - בהתאם להנחיית המצווה בצוואה או בהתאם להוראות החוק בהיעדר הנחיה - אם הוא נפטר לפני המנוח חלקו יועבר לצאצאיו של הזוכה, ואם נפטר אחריו חלקו יעבור ליורשיו.
- אין צורך להמציא תעודת פטירה של המנוח שכן הנתון מועבר ישירות מרשות האוכלוסין לרשם. במקרה שאזרח ישראלי נפטר בחו"ל יש לפנות אל משרד הפנים לפני הגשת הבקשה לרשם לענייני ירושה, לעדכון הפטירה במרשם האוכלוסין.

איך מגישים בקשה לצו קיום צוואה?

הדרך הנוחה והנפוצה היא הגשת **בקשה מקוונת לצו קיום צוואה** במערכת **הרשם אונליין** שהטיפול בה לרוב מהיר יותר ותשלום האגרה בגינה מופחת.

הגשה פיסית ("ידינית") או שליחה בדואר רשום ללשכות הרשם של בקשה לצו קיום צוואה יכולה להיות במקרה של זוכה שאינו מיוצג ע"י עו"ד.

בקשה תהיה **פטורה מתשלום אגרה** במקרה שהמבקש הוא בן זוג, הורה, ילד או אח של מנוח שמת עקב פעולות איבה או במהלך שירותו הצבאי.

ניתן לשלוח את הבקשה הפיסית למייל מרכז השירות של רשם הירושה: **Moked-Yerushot@justice.gov.il**, או לשלוח בדואר רשום ללשכות הרשם.

מתי להגיש את הבקשה לצו קיום צוואה?

מומלץ לזוכים הפוטנציאליים להגיש את הבקשה סמוך ככל האפשר לאחר שהפטירה נרשמה במרשם האוכלוסין (לרוב כחודש מהפטירה). ככל שיחלוף יותר זמן מהפטירה עלולים לקרות שינויים שיחייבו ביצוע פעולות נוספות, כמו המצאת מסמכים, העלולות לסרב את ההליך ולעכב את מתן צו קיום הצוואה.

היכן מתנהל ההליך?



ההליך נפתח בהגשת בקשה לרשם (אלא אם בחר המבקש להגישה בהסכמת כל הצדדים לבית דין דתי) אך במקרים המנויים בחוק, הרשם מעביר את הבקשה לבית משפט לענייני משפחה להמשך דיון או למתן צו. כך למשל כשמוגשת התנגדות לבקשה לצו קיום צוואה.

מהם השלבים מהגשת הבקשה ועד לקבלת צו קיום צוואה?

- הגשת בקשה לצו קיום צוואה לרשם ותשלום אגרה
- מסירת הצוואה המקורית תוך שבעה ימים מהגשת הבקשה ללשכות הרשם שנמצאות באזור מקום מושבו של המנוח
- בדיקת תקינות הבקשה
- בדיקה משפטית ומתן תגובה ע"י פרקליטי האפוטרופוס הכללי לבקשה ופרסומה. בשלב זה ישנן שתי אפשרויות:
 - במקרים שהבקשה תקינה, הרשם ייתן צו תוך כ-40 ימים (זהו זמן הטיפול הממוצע) או שיעביר אותה לבית משפט במקרים שהחוק קובע זאת.
 - בקשה שאינה תקינה (למשל כשלא צורפו הצוואה המקורית או אישורי מסירת הודעות לשאר הזוכים) תחייב את המבקש להשלים את הפרטים והמסמכים הנדרשים במערכת המיחשובית, ורק לאחר מכן היא תועבר לרשם או לבית משפט למתן צו. במקרה כזה התקופה עד לקבלת הצו צפויה להתארך. ניתן לבדוק סטטוס, הטיפול בתיק [במערכת המיחשובית](#).

האם ניתן להתנגד לבקשה לצו קיום צוואה ולצוואה?

הבקשות מתפרסמות באתר האינטרנט של האפוטרופוס הכללי **וברשומות** (אתר הפרסומים הרשמיים של ממשלת ישראל) כדי לאפשר לצד מעוניין להתנגד לבקשה אם לדעתו האמור בה אינו נכון או אינו מדויק. ניתן להגיש [התנגדות למתן צו קיום צוואה](#). למשל, כאשר קיימת צוואה מאוחרת שגוברת או שהצוואה שהוגשה בוטלה ע"י המנוח או שקיימים טעמים הנוגעים לכשירותו המשפטית של המנוח, כלומר מצב בריאותו ויכולת הבנתו לגבי הוראות הצוואה או להשפעה שלילית ולחצים שהופעלו עליו ואשר פגעו ברצונו החופשי במועד עריכתה. את ההתנגדות ניתן להגיש בתוך 14 יום ממועד הפרסום ומעבר לכך יש להגיש בקשה להארכת מועד להגשתה. את הבקשות ניתן להגיש באופן מקוון, בקשה להגשת התנגדות כרוכה בתשלום אגרה ובקשה להארכת מועד אינה טעונה אגרה.

מומלץ להתייעץ עם עו"ד העוסק בתחום הירושה לגבי הסיכויים והסיכונים הכרוכים בהגשת התנגדות. 

האם העיזבון המצוין בצוואה הוא בהכרח מעודכן ומלא?

ככל שהצוואה נערכה בסמוך לפטירה ניתן להניח שהמידע המצוי בה הוא מעודכן אך עדיין יכולים להיות מקרים שהמנוח לא התייחס לכלל רכושו (ותידרש למשל הגשה משלימה של בקשה לצו ירושה על היתרה) או שהמנוח שכח, בחלוף הזמן, לעדכן שינויים שחלו ברכושו, כמו מכירה או קניית נכס.

 **חשוב לדעת** שהזוכים יכולים לרשת רק מה שהיה שייך למנוח גם אם המנוח כתב אחרת בצוואתו.

דוגמאות-

- המנוח ציין בצוואה שהוא מצווה את כל דירת המגורים לבנו בעוד שבפועל הוא יכל להוריש לו רק חלק ממנה בהתאם לזכויות בנכס שהיו רשומות על שמו.
- המנוח ציין בצוואה שבנו הבכור יהיה "בן ממשיך" בנחלה (במשק חקלאי) בעוד שבהסכם עם רשות מקרקעי ישראל, הגובר על האמור בצוואה, נקבע שהבן הצעיר הוא שיהיה הבן ממשיך בנחלה ובמשק.
- המנוח קבע בצוואה שבתו תירש את הדירה שהייתה רשומה על שמו. בפועל הבת ירשה רק חלק מהדירה משום שגם לבת זוגו של המנוח היו זכויות בדירה, כחלק מרכושם המשותף של בני הזוג.

 **חשוב לדעת** שמחלוקות הנוגעות להיקף העיזבון מתנהלות כתביעות נפרדות ולא במסגרת הבקשה לצו קיום צוואה או התנגדות לה.

האם ניתן לחלק את העיזבון באופן שונה מהחלוקה שקבע המצווה בצוואה?

הזוכים יכולים לסטות מהחלוקה הקבועה בצוואה באמצעות הסתלקות או הסכם עיזבון, כפי שיפורטו להלן:

הסתלקות הזוכים מחלקם בעיזבון

ככלל, לזוכים יש זכות שלא לרשת והם יכולים לוותר באופן חד צדדי על חלקם בעיזבון לטובת זוכים אחרים. פעולה זו מכונה **"הסתלקות"** והיא נעשית בתצהיר (מסמך בכתב אשר בא להחליף עדות בבית משפט ומאומת ע"י גורמים כמו עורך דין או מזכיר ראשי של בית משפט ועוד).

אך לגבי יורשים של חללי ונרצחי מלחמת "חרבות ברזל" נקבע כי הם יוכלו להסתלק גם לטובת קרובים נוספים כמו הורי המנוח, נכדי המנוח ועוד.

לרוב, ההסתלקויות נעשות **ממנה** (שהיא נכס מסוים שהמנוח ציווה לזוכה מסוים, כמו דירה או חשבון בנק) אך זוכה יכול להסתלק גם מאחוז מסוים מחלקו בעיזבון (למשל, 50% מחלקו) או מכל חלקו בעיזבון, כמו בדוגמה הנפוצה של ילדים המסתלקים מחלקם בצוואה לטובת ההורה שנותר בחיים.

חריגים להסתלקות

במקרים הבאים המבקשים להסתלק מחלקם צריכים לקבל לכך אישור בית משפט:

- **קטין** (מי שגילו הוא מתחת לגיל 18), **פסול דין** (מי שבית משפט הכריז עליו שהוא אינו כשיר משפטית), **אדם שמונה לו אפוטרופוס** ע"י בית משפט (מי שאינו מסוגל לנהל את ענייניו בעצמו ואין מי שמוסמך לעשות זאת במקומו) **ממנה** (אדם שערך ייפוי כוח מתמשך שנכנס לתוקף בענייניו הרכשיים).
- הסתלקות של זוכה שנמצא בהליכי **פשיטת רגל** או **חדלות פירעון** (כלומר כשהחובות שלו גבוהים מזכויותיו). לרוב לא תאושר או שהיא תבוטל בדיעבד.

מתי זוכה יכול לוותר על חלקו בעיזבון?

 **מומלץ** לזוכה המעוניין לוותר על חלקו בעיזבון להגיש את הודעת ההסתלקות יחד עם הבקשה לצו קיום צוואה, שכן ככל שההסתלקות תוגש באיחור כך יגבר הסיכוי שהיא תדחה.

בנוסף, זוכה שיבקש להסתלק מחלקו בעיזבון לאחר שניתן צו קיום צוואה יצטרך להגיש בקשה לתיקון הצו, לשלם אגרה, ולצרף תצהיר הסתלקות ואסמכתאות לכך שהעיזבון טרם חולק.

מה יקרה לחלק שהזוכה וויתר עליו?

החוק מאפשר שני סוגי הסתלקויות ובכל אחד מהם החלק עובר לטובת יורשים שונה/ים: ההסתלקות הנפוצה יותר היא כשזוכה בוחר **בהסתלקות ספציפית** והיא יכולה להיות רק לטובת זוכה שהוא בן/ת זוג המנוח, ילד/ה או אח/ות של המנוח (אלא במקרה של יורשי מנוח שהוא חלל או נרצח "חרבות ברזל" היכולים להסתלק לטובת קרובים נוספים). השנייה היא **הסתלקות כללית** - שאינה מכוונת ליורש מסוים. אפשרות זו יותר מסורבלת ולא מומלץ להשתמש בה. במקרה של הסתלקות כללית יכולות להיות שתי אפשרויות:

- אם המצווה הורה בצוואה למי יש להעביר את חלקו של המסתלק יש לפעול בהתאם להוראה.
- אם המצווה לא התייחס לאפשרות כזו יש להגיש **גם** בקשה לצו ירושה שתתייחס לחלק לגביו הסתלק הזוכה ולחלוקתו בהתאם לכללי הירושה על פי דין.

הסכם חלוקת עיזבון

כמו כן, בנוסף לחלופת הסתלקות, הזוכים יכולים לחתום על הסכם ולקבוע חלוקת עיזבון שונה מזו הקבועה בצוואה באמצעות ויתור הדדי של זוכה לטובת זוכה אחר.

מומלץ לחתום על הסכם כזה כאשר הזוכים רוצים לבצע הפרדה רכושית, לייחד נכסים מסוימים לזוכים מסוימים ולא להמשיך ביניהם את השיתוף בנכסים או כשהם מעדיפים ומסכימים על חלוקה שונה ממה שהמצווה קבע. חלוקה מוסכמת כזו עשויה להיתפס בעיניהם כהוגנת יותר, למנוע מחלוקות ויתרונה היא שהיא פטורה ממס. לעומת זאת, העברת נכסים אחרי רישום זכויות על שם הזוכים עפ"י הוראות הצוואה והצו, עלולה לחייב אותם בתשלום מסים.

דוגמה - בהתאם לצוואת המנוח שני ילדיו זוכים יחד בשתי דירות שוות בערך ובכספים. בהסכם חלוקת העיזבון מסכימים הזוכים שכל אחד מהם יקבל את אחת הדירות במלואה, בנוסף למחצית מהכספים.

מומלץ לזוכים להתייעץ עם עו"ד כדי להבין מהן ההשלכות המיסיות והאחרות שעלולות לנבוע מרישום הזכויות במועד מסוים או מהסכם כזה ואם בנסיבות העניין ההסכם כדאי להם.

אם נחתם הסכם עיזבון בין הזוכים, הרי שבעת מימוש ורישום הזכויות לפיו, הם יציגו את שני המסמכים הבאים:

- צו קיום צוואה שניתן בהתאם להוראות החוק
- הסכם חלוקת עיזבון חתום ע"י כל הזוכים, ואפשר גם באישור בית משפט

מי צריך לאשר הסכם חלוקת עיזבון?

הסכם זה תקף עם חתימתו על ידי הזוכים ואין חובה לאשר אותו ע"י גורם כלשהו. אם הזוכים מעדיפים לקבל אישור רשמי להסכם, הם יכולים להגיש בקשה לבית משפט ולקבלו לאחר או במקביל לקבלת צו קיום הצוואה.

בנוסף להגשת הבקשה לאישור ההסכם ישירות לבית משפט, ניתן להגיש לרשם יחד עם הבקשה לצו, אך **חשוב לדעת** שלרשם אין סמכות לדון בבקשה לאישור הסכם חלוקת עיזבון ולכן גם אין טעם להטמיע בסעיפי הבקשה לצו קיום צוואה את החלוקה בהתאם להסכם.

מהו המועד הרלוונטי לחתימה על הסכם חלוקת עיזבון?

לכאורה ניתן לעשות הסכם חלוקת עיזבון ממועד פטירת המנוח אך **חשוב לדעת** כי למעשה ניתן יהיה ליישמו רק לאחר מתן צו קיום צוואה.

על איזה רכוש חל ההסכם?

החלוקה בהסכם צריכה להיעשות ע"י הזוכים מתוך נכסי העיזבון. **חשוב לדעת** כי עירוב נכסים חיצוניים לעיזבון, עלול לחייב את הזוכים בתשלום מס.

במקרה של נכס מקרקעין שחלק מהזכויות בו לא שייכות לעיזבון, יצטרכו הזוכים לעשות לגבי חלק זה, הסכם נפרד, בנוסף להסכם חלוקת העיזבון, ולדווח עליו לרשויות המס.

מה הדין שחל במקרים חריגים?

- במקרים שהמצווה אינו תושב ישראל אך הותיר אחריו נכסים בישראל, יחולו דינים אחרים הקשורים למקום מושבו של המנוח או למקום הימצאם של הנכסים והזוכים יצטרכו להמציא חוות דעת משפטית לגבי הדין הזר הרלוונטי החל.
- במקרים שהמצווה הוא תושב ישראל אבל הותיר אחריו נכסים גם מחוץ לישראל הזוכים יצטרכו לעיתים גם לפנות להוצאת צו ירושה או קיום צוואה בחו"ל.
- במקרה שניתן צו קיום צוואה בחו"ל, לא ניתן לאכוף אותו בישראל וכדי לממש את העיזבון בארץ יש להגיש בקשה לצו קיום צוואה בישראל.



ב. תשלום חובות שהמנוח הותיר

מבוא

חשוב לדעת! פטירה של אדם אינה עוצרת או מבטלת תשלומים שהמצווה שילם בחייו (כמו הוראות קבע לחשבון חשמל וארנונה) או גביית חובות שהצטברו, לפני או אחרי הפטירה ויש לשלם אותם לפני שעוברים לשלב חלוקת העיזבון.

מי אמור לשלם את חובות המנוח?

הזוכים החוקיים חייבים לשלם את החובות עד לגובה חלקם בעיזבון ורק לאחר כיסוי החובות לחלק ביניהם את מה שנותר בעיזבון בהתאם לחלקם על פי הצוואה.

אי תשלום החובות יכול לחשוף את הזוכים לתביעות אישיות מצד **הנושים**.

במקרה שחובות העיזבון גבוהים מנכסיו, ניתן להגיש בקשה לניהול עיזבון המנוח **בחדלות פירעון**.

מתי כדאי לזוכים לשלם את החובות?

חשוב לדעת – "דרך המלך" היא להגיש בקשה לצו קיום צוואה, להמתין לקבלת הצו (כ 40 ימים) ורק לאחר מכן לשלם את החובות.

האם ניתן לקבל תשלום על הוצאות או לשלם חובות דחופים גם לפני מתן צו קיום צוואה?

אם למרות האמור הזוכים מעדיפים לשלם לפני קבלת הצו כדאי להכיר את הדגשים הבאים-

- החוק קובע **סדר עדיפות בתשלום ההוצאות** כמפורט להלן-

ראשית, ישולמו ההוצאות הכרוכות בהלוויית המנוח, בקבורתו ובהצבת מצבה על קברו. מקורות המימון האפשריים הם מחשבון המנוח שבבנק בהתאם ל"נוהל כבוד אחרון" (לפיו הזוכים הפוטנציאליים יכולים לפנות לבנק בו נמצא חשבון המנוח ולבקש לאשר להם למשוך סכום סמלי למטרה זו), מכיסם של הזוכים הפוטנציאליים או מקופת העיזבון ע"י מנהל עיזבון זמני.

לאחר מכן ישולמו הוצאות, כמו אגרות ושכר טרחה, הכרוכות בהוצאת צו קיום צוואה ובניהול העיזבון, במקרה שמונה מנהל עיזבון, כמו אגרות ושכר טרחה. המימון יכול להיעשות מכיסם של הזוכים או מחשבון המנוח במידה ומונה מנהל עיזבון.

האם הזוכים יוכלו להשתמש בכספי המנוח בבנק לתשלום החובות לפני מתן הצו?

- **ככלל** בעקבות הפטירה, הבנק "מקפיא" את חשבונות המנוח עד למתן צו קיום צוואה והזוכים הפוטנציאליים חסומים מלפעול בהם.

חריג - במקרה שקיים בחשבון הבנק משותף למנוח ולאדם אחר (למשל בת הזוג) סעיף **היוותרות בחיים** בטופס "**אריכות ימים**", הבנק יאפשר משיכות כספיות שגרתיות, כפי שנעשו בחיי המנוח (כמו תשלום הוראות קבע). במידה וימשכו סכומים שאינם שגרתיים או החודגים מהחלק בחשבון שבבעלות בת הזוג, הזוכים החוקיים יוכלו לפעול להשבת הכספים שנמשכו שלא כדין.

- **ניתן לשלם חובות דחופים**, כמו תשלום לעובד זר שטיפל במנוח, העומד לשוב לארצו וזכאי לקבל את יתרת השכר והזכויות הסוציאליות המגיעות לו, לאור סיום יחסי העבודה עקב הפטירה, **באמצעות הגורמים הבאים:**

א. מנהל עיזבון זמני, אם מונה

חשוב לדעת! כי מינוי מנהל עיזבון זמני נעשה במקרים מעטים ודחופים בלבד!

מיהו מנהל עיזבון זמני?

גורם המתמנה ע"י הרשם או בית משפט, לתקופה של עד חצי שנה או עד לקבלת צו קיום צוואה, במקרים בהם קיים **צורך דחוף** לשמור על העיזבון או על זכויות הזוכים, ובית המשפט רשאי לפסוק לו שכר על עבודתו. לרוב מתמנה עו"ד, לעיתים מתמנה מי שהמנוח ציין בצוואתו, ויכול להתמנות גם מי מהזוכים או אדם אחר.

מי יכול להגיש בקשה למינוי מנהל עיזבון זמני ומי מוסמך למנותו?

את הבקשה יכולים להגיש - מי שמונה כמנהל עיזבון בצוואה ע"י המנוח, זוכים או נושים המעוניינים להסדיר את תשלום החובות הדחופים מתוך כספי העיזבון.

יש לצרף את הסכמת מנהל העיזבון שהמנוח ציין בצוואה לבקשה. במקרה שהוא אינו מעוניין בתפקיד או כאשר הזוכים מעדיפים למנות גורם אחר כמנהל עיזבון זמני יש לצרף גם את עמדתו לבקשה.

כאשר יש הסכמה בין הזוכים או כאשר הבקשה מוגשת ע"י מנהל עיזבון שהמנוח ציין בצוואתו, הבקשה תוגש לרשם.

בהיעדר הסכמה או כאשר תיק העיזבון כבר הועבר לטיפול בית משפט, הבקשה תוגש לבית המשפט לענייני משפחה באזור מגוריו של המנוח. בהמשך, אם צריך להאריך את המינוי או לבצע פעולות נוספות בנוגע לעיזבון, הבקשות יוגשו לבית המשפט, גם אם הרשם מינה את מנהל העיזבון הזמני.

מתי מגישים בקשה למינוי מנהל עיזבון זמני?

הגשת **בקשה למינוי מנהל עיזבון זמני** יכולה להיעשות לפני הגשת בקשה לצו קיום צוואה או יחד איתה והיא כרוכה בתשלום אגרה.

ב. אפוטרופוס לרכוש או מיופה כוח לרכוש לפי ייפוי כוח מתמשך

אשר מונו בחיי המנוח מוסמכים להמשיך לטפל בעניינים רכשיים מסוימים לאחר הפטירה ואף לקבל שכר בגין פעולותיהם, למשך תקופה של עד 90 יום ובתנאי שלא מונה במקביל מנהל עיזבון זמני.

הזוכים יכולים לפנות אליהם כדי שישלמו במסגרת תפקידם תשלומים דחופים ולקבל מהם דיווח על הפעולות שנעשו בעיזבון ממועד פטירת המנוח.

בנוסף, בהמשך, לאחר קבלת צו קיום הצוואה הזוכים החוקיים זכאים לקבל מהם העתק מדיווחים על הפעולות שנעשו על ידיהם גם בחיי המנוח.

ג. במימון "וולונטרי" (בהתנדבות) של הזוכים

זוכה פוטנציאלי יכול לשלם מכיסו אך עליו להיות מודע לסיכון שיתכן ולא יקבל החזר.

לזוכה שבוחר לשלם מכיסו **מומלץ**: 

- לתעד הסכמה של שאר הזוכים על התשלום ועל ההחזר בשלב חלוקת העיזבון.
- לנסות להסדיר עם הנושים, את תשלום החוב או לפרוס התשלומים בהתאם ליכולותיו הכלכליות.
- לברר עם ספקי שירות בתשלום מהי הדרך היעילה לסיום ההתקשרות עימם ולנהוג בהתאם כדי לצמצם הוצאות וחייבים הנובעים מהתקשרויות שכבר אינן רלוונטיות.
- להשיב ציוד ששימש רק את המנוח או שלא יידרש לזוכים בהמשך, למשל ציוד רפואי שיקומי מושכר כמו מיטות, כסאות גלגלים, בלוני חמצן לחצני מצוקה, ציוד תקשורת לספקי אינטרנט, חברות כבלים, לוויין ועוד.

ג. הכרת ומיצוי זכויות וזכאויות נוספות

אילו זכויות נוספות (על זכויות העיזבון) **מומלץ** לזוכים להכיר וכיצד ניתן לממשן? 

1. זכויות עיקריות שניתן לקבל מהמוסד לביטוח לאומי

- **דמי קבורה** - הביטוח הלאומי משלם ישירות לחברה קדישא ולגופים מסוימים שהורשו כדין לעסוק בקבורה כדין את הוצאות הקבורה והשירותים הנלווים לקבורה, בעד כל אדם שנפטר בישראל ונקבר בה, ובעד כל תושב/ת ישראל שנפטר מחוץ לישראל.
- **קצבת שאירים** - אם המנוח שילם דמי ביטוח שאירים כחוק (מלבד במקרי פטירה עקב מלחמה או פשע) יקבלו זוכים שהם גם **השאירים** שלו, כלומר האלמן/ה והיתומים, מידי חודש סכום הנע בין מאות לאלפי ש"ח, בהתאם לגיל ולמספר הילדים. כדי לקבלה יש צורך בהגשת תביעה למוסד לביטוח לאומי.
- **מענק שאירים** - סכום חד פעמי בשיעור של 36 קצבאות שאירים חודשיות המשולם לזוכים שהם אלמן/ה, שאינם זכאים לקצבת שאירים, אך עומדים בתנאים מסוימים. כדי לקבלה יש להגיש תביעה למוסד לביטוח לאומי.
- **מענק פטירה** - סכום חד פעמי המשולם אוטומטית לזוכה שהוא בן זוג של המנוח או במקרה שלא היה לו בן זוג, לילדו של המנוח, כאשר המנוח היה זכאי לקבל מהמוסד קצבאות מסוימות, בהתאם לפרטי החשבון הרשומים במוסד לביטוח לאומי.
- סיוע כספי הניתן לצרכי שיקום מקצועי ודמי מחיה לזוכה שהוא אלמן/ה בתנאים מסוימים.
- סכום חד פעמי המשולם אוטומטית לזוכה שהוא בן זוג או לילדו של נפטר שאין לו בן זוג, במקרה שהמנוח היה זכאי לקבל מהמוסד קצבאות מסוימות, בהתאם לפרטי החשבון הרשומים במוסד לביטוח לאומי.
- סיוע כספי הניתן לצרכי שיקום מקצועי ודמי מחיה לזוכה שהוא אלמן/ה בתנאים מסוימים.

- **מענק התאלמנות** - לזוכה שהוא אלמן/ה מענק מיוחד למימון צרכים מיוחדים הניתן בסמוך למועד ההתאלמנות ומשולם אחת ל-7 שנים.

- **הטבות לזוכים שהם משפחות שכולות** (עקב פיגועי איבה) זכאות וסיוע- בדיוק, להנחה בתשלום מסים לעיריות או לרשויות המקומיות הניתנת אחת לשנה על פי רשימת זכאים, שמעביר המוסד לביטוח לאומי לרשויות המקומיות, ברכב וניידות, בנושאים רפואיים, לשירותי ייעוץ וטיפול נפשי, בלימודים וקריירה תעסוקתית, להטבות כספיות, למענקים לכיסוי הוצאות אבל, לתגמולים חודשיים לאלמן/ה ויתומים ולתגמולים חודשיים להורים שכולים.

מומלץ לפנות לסניפי המוסד לביטוח לאומי להבהרת הזכויות ולקבלת הסבר והדרכה נוספים על אופן מימושן וכן לגבי על הסכומים המתעדכנים מעת לעת של הסיוע וההטבות - **למידע על השירותים והזכויות למשפחות הנספים**

2. זכויות סוציאליות

אנשים רבים צוברים בחייהם **זכויות סוציאליות** (תנאים הנלווים לשכר ומשולמים במקרים מסוימים, כמו קופות גמל, קרנות השתלמות ופנסיה).

לדוב, הן אינן נכללות בעיזבון ומי שיקבל אותם הם **המוטבים** (מי שנקבע ע"י המבוטח בביטוח מנהלים או ע"י העמית בקרן פנסיה, קרן השתלמות או קופת גמל, כזכאי לקבל את הכספים במקרה מותו בהתאם לאמור בתכנית), שהמנוח ציין בכתב מינוי מוטבים, לעיתים גם ללא הצגת צו קיום צוואה.

בכל מקרה, **מומלץ** לזוכים לפנות ישירות לבנקים ולקופות כדי לברר האם קיימת פוליסה של המנוח, האם הם רשומים כמוטבים (או כיורשים או זוכים חוקיים) כמה חשבונות ופוליסות יש מכל סוג ומה היתרה או הזכויות הקיימות בהם. הבדיקה בעניין קיומן של זכויות סוציאליות יכולה להיעשות במנועי חיפוש באתרים הבאים:

2א. משרד האוצר רשות שוק ההון ביטוח וחסכון :

- **באתר הר הכסף** ניתן לאתר את הגופים בהם יש חשבונות בנק פעילים ושאינם פעילים של קרובים שנפטרו בקופות גמל, בקרנות פנסיה, בביטוחי חיים עם חיסכון ובקרנות השתלמות, וכן פוליסות ביטוח למקרה מוות.
- **באתר הר הביטוח** ניתן לאתר ביטוחים ע"ש קרובי משפחה שנפטרו ובהתאם לאיתור **מומלץ** לפנות לחברת הביטוח המתאימה כדי לממש את כספי הביטוח או להשתחרר מהפוליסה אצל חברת הביטוח, המחויבת בדמי ניהול. סוגי הביטוחים של נפטר שניתן למצוא באתר הם- ביטוח כללי (של רכב, מבנה, דירה ובית עסק), ביטוח בריאות- פרטי וקבוצתי, ביטוח חיים- ללא רכיב חיסכון, ביטוח חיים למשכנתא ופוליסות חיסכון.

2ב. זכויות מנוח שעבד אצל מעסיק

- אם המנוח עבד במועד פטירתו **מומלץ** לזוכים שהם גם בני משפחה מדרגה ראשונה, לפנות למעסיק ולברר אפשרות מימוש ביטוחים, לרבות ביטוח מנהלים כלשהו. לדוגמה-זוכים שהם שארים של עובד שעבד לפחות שנה אצל אותו מעסיק באותו מקום עבודה ונפטר זכאים לקבל פיצויי פיטורין, פדיון ימי מחלה ועוד.

3. זכות מגורים

אם המנוח גר בדיירות מוגנת, זוכים שהם קרוביו כמו בת הזוג או ילדיו שגרו עימו לפחות במשך ששת החודשים שקדמו לפטירה ולא הייתה להם בזמן הפטירה דירה אחרת למגורים, יוכלו להמשיך להשתמש בדיור המוגן, זאת בהתאם להוראות חוק הגנת הדייר.

4. ניתן לתבוע תביעת נזקין

במקרה של תאונה או טיפול רפואי שהסתיימו בפטירת הנפגע. ישנם סוגים שונים של זכויות המשפיעים על תביעת הפיצויים (זכויות שארים בתביעת תלויים ותביעת עיזבון) **ומומלץ** להתייעץ עם עו"ד מהתחום הרלוונטי בעניין.

דוגמאות-

תאונת עבודה - גמלת תלויים - בני משפחתו של מבוטח, שהיה עובד שכיר או עובד עצמאי, ונפטר כתוצאה מפגיעה בעבודה (תאונת עבודה או מחלת מקצוע) עשויים להיות זכאים לגמלת תלויים (קצבה או מענק).

תאונת דרכים - אם המנוח נפטר כתוצאה מפגיעה בתאונת דרכים, הזוכים יהיו זכאים לפיצוי בגין נזקי הגוף שנגרמו למנוח, שיינתן מחברת הביטוח שבה התקיים ביטוח החובה.

יורשיו החוקיים של אדם שנפטר בתאונת דרכים יצטרכו לפנות לחברת ביטוח הרכב לקבלת פיצוי בגין הנזק שנגרם לרכב ולברר האם קיימת יתרה לתשלום על הביטוח, עד לסיום הפוליסה. **למידע ביטוחי הנוגע לנפטר**

5. זכות לקבלת פטור מארנונה

עם הפטירה מתבטלת הנחה בתשלום ארנונה שניתנה למנוח בחייו בשל גילו, מוגבלותו או כניצול שואה, אך הזוכים יכולים לקבל פטור זמני מארנונה לגבי דירת עיזבון שעומדת ריקה עד לאכלוסה בכל דרך (למשל ע"י שוכרים או קונים).

מומלץ לזוכים לברר באתר האינטרנט של הרשות המקומית הרלוונטית מהם הכללים בעניין ולהגיש לרשות המקומית בקשה לקבלת פטור בהתאם.

6. סיוע למשפחות שכולות מטעם משרד הביטחון

זוכים שהם אלמן/ה ויתום של חלל, פצוע ונעדר במסגרת שירות סדיר או מילואים בצה"ל יהיו זכאים, בהתקיים תנאים מסוימים, לתשלומים שונים מאגף השיקום, לשירותים סוציאליים, לטיפול פסיכולוגי ולהטבות שונות (כגון הנחות ברכישת רכב, החזרים עבור טיפולים רפואיים, מענק לידה מיוחד, מענקים ללימודי יתומים ועוד).

מומלץ לזוכים להגיש בקשה להכרה בזכויות לקצין התגמולים.

7. זכות לעיון במידע ולקבלתו

לאחר הפטירה ובכפוף לדיני הגנת פרטיות, הזוכים יכולים לקבל מידע הנוגע למנוח או לעיזבונו, מגורמים שונים כמו מוסדות בנקאיים או רפואיים.

העברת המידע לבקשת הזוכים תיעשה באמצעות צו בית משפט או בהצגת צו קיום צוואה ועשויה להיות כרוכה בתשלום למוסד המידע.

לדוגמה - במסגרת תביעה הוצגו תדפיסי חשבונות בנק להוכחת משיכות חריגות שהמנוח עשה בחייו בהשפעת גורם שניצל את מוגבלותו.

ד. עידכון גורמים שונים על הפטירה ע"י הזכים

מבוא

בצד אחריותם של הזכים החוקיים לשלם את חובות העיזבון וזכאותם לקבל את נכסי העיזבון, **מומלץ** להם לעדכן בהקדם על הפטירה את כל הגורמים הרלוונטיים כדי למנוע אי נעימויות, לחסוך הוצאות מיותרות ולמזער נזקים כספיים ואחרים, העלולים להיגרם בהיעדר ידיעה על פטירת האדם.

את מי בעיקר מומלץ לעדכן על הפטירה?

- גופים שנתנו למנוח בחייו שירותים בתשלום כדי שיפסיקו לתת את השירות ולגבות עבורו תשלום שלא לצורך, כמו למשל חב' תקשורת, קופ"ח, רשויות מס וכד'.
- גורמים פיננסיים שניהלו עבור המנוח כספים וזכויות.
- גורמים שונים שפעלו בשם המנוח, להלן דוגמאות:
- נאמנים, רו"ח ועו"ד שפעלו באמצעות ייפוי כוח שונים שהמנוח נתן בחייו וזאת כדי שלא ימשיכו לפעול בהיעדר ידיעה על הפטירה בניגוד להוראות הדין.
- לעניין זה יצוין כי רוב ייפוי הכוח שנתן המנוח פוקעים עקב פטירתו ורק ייפוי כוח שהינו במהותו "ייפוי כוח בלתי חוזר" ממשיך להיות בתוקף גם לאחר הפטירה, אך עדיף להודיע ולמנוע תקלות מיותרות.
- במקרה שהתנהלו בשם המנוח או נגדו הליכים משפטיים יש לעדכן את בית המשפט והצדדים על הפטירה וניתן לבחור בין שתי אפשרויות - למנות מנהל עיזבון שימשיך לייצג את עיזבון המנוח בהליכים או להמתין עד לקבלת צו קיום צוואה ולהחלפת הזכים החוקיים בהליך במקום המנוח.
- בנסיבות אלו **מומלץ** להתייעץ עם עו"ד לגבי המשך ההליכים המשפטיים וההשלכות על הזכים.

- אפוטרופוס לענייני רכוש או אפוטרופוס במיני כללי וכן מיופה כוח מתמשך שנבחר לטפל בעניינים רכושיים - אמנם ההנחה היא שהם אמורים לדעת על הפטירה ואמנם בהתאם לחוק, עם הפטירה פוקעת האפוטרופוסות וכן ייפוי הכוח המתמשך, אך מאחר ובתנאים מסוימים הם גם יהיו מוסמכים להסדיר עניינים דחופים (גם לאחר הפטירה) רצוי לוודא שהם אכן מודעים לה.



קבלת צו קיום צוואה



חלק זה יתייחס לתקופה שבין קבלת צו קיום הצוואה ועד לחלוקת העיזבון:

מה קובע צו קיום הצוואה?

הצו מצהיר על תקפות הצוואה (כלומר שהצוואה נערכה בהתאם לדרישות החוק) ומציין הסתלקויות או שינויים ברשימת הזוכים במקרה של פטירתם.

הצו **אינו** קובע מה היקף העיזבון לכן, במקרה של מחלוקת או סכסוך בהם עולה טענה לגבי רכוש שאינו שייך למנוח, אלא לאדם או לעיזבון אחר, יש להגיש לבית המשפט תביעה נפרדת כנגד גורם שייצג את העיזבון (מנהל עיזבון אם מונה או הזוכים החוקיים).

במקרה שהוגשה התנגדות לצוואה והועלו בה טענות הנוגעות להיקף העיזבון הן לא יבדקו במסגרת ההתנגדות אלא במסגרת התביעה הנפרדת שיש להגיש לבית המשפט.

למשל- במקרה שהמנוח היה בעלים במשותף עם אנשים נוספים בחשבון בנק יש להגיש תביעה נפרדת לבית המשפט כדי לברר ולהכריע מה חלקו האמתי של כל שותף ושל המנוח או "העיזבון" בכספים.

האם ניתן לתקן טעויות שנפלו בצוואה או בצו?

מומלץ לבדוק אם בצוואה או בצו חסרים פרטים או שנפלו טעויות סופר. למשל, רישום שגוי במספר הזהות של המצווה או של הזוכים. במקרה כזה **מומלץ** להגיש לרשם, בנוסף לבקשה לצו קיום צוואה, גם בקשה להוספת פרטים חסרים או **לתיקון**.

איך ולמי מועבר צו קיום צוואה?

הרשם מנפיק צו דיגיטלי הנשלח אוטומטית לכתובת הדואר האלקטרוני (למייל) של מגיש הבקשה או עורך הדין שמייצג אותו. לאחר הגשת בקשה לפעולה, מועבר הצו הדיגיטלי ישירות ע"י הרשם גם לבנקים, חברות הביטוח וגופי הממשלה הרלוונטיים, כגון לשכת רישום המקרקעין ("טאבו"), משרד התחבורה, רשות מנהל מקרקעי ישראל, רשות המיסים, רשות התאגידים ועוד.

בכך נחסך לזוכים הצורך בהצגת הצו בעת קבלת שירות מגופים אלה ונמנעת האפשרות לזיוף הצו.

חשוב לדעת! שירות הפקת צווים דיגיטליים ניתן לגבי כל הצווים שהוציא הרשם החל משנת 1998 וכן לגבי הצווים שניתנו ע"י בתי הדין השרעיים והדרוזים החל מ-12.21.

מהן הפעולות העיקריות שעל הזוכים לבצע לאחר קבלת הצו?

על הזוכים לברר מה היקף העיזבון, לפעול לתשלום החובות ולחלק את היתרה ביניהם.

ברוב המקרים כשקיימת הסכמה בין הזוכים מומלץ להם לעשות את הברורים והחלוקה בעצמם ובכך לחסוך במשאבי זמן וכסף. הזוכים יכולים גם למנות בהסכמה מיופה כוח שיעשה זאת בשמם -זוכה אחד או יותר (ללא תמורה או בשכר) או איש מקצוע (לרוב תמורת שכר).

דוגמאות לפניות רלוונטיות-

- פניה לאפוטרופוס שמונה לרכוש ולמיופה הכוח לענייני רכוש שמונה לפי ייפוי כוח מתמשך (שנכנס לתוקף) בחיי המנוח כדי לקבל מהם דוחות כספיים תקופתיים ודוח כספי סופי שישקפו את מצב נכסי העיזבון.

- אם המנוח ניהל מספר חשבונות בנק, על הזוכים להציג את הצו לבנק על מנת שכספי המנוח יועברו לחשבונות על שמם בהתאם לחלוקה בצו ויסגור את החשבונות ע"ש המנוח. **חשוב לדעת** כי הבנקים דורשים לרוב הגעה משותפת של כל הזוכים כדי למנוע טענות בהמשך. על הזוכים להביא עימם תעודת זהות ואישור ניהול חשבון לשם יעביר הבנק את כספי העיזבון.
- במקרה שהמנוח התגורר בדוור מוגן ניתן לבקש השבה של הפיקדון שהמנוח שילם למעון, כולו או חלקו, בהתאם להוראות שנקבעו בהסכם.

מה ניתן לעשות במקרים מורכבים ?

במקרים מורכבים, למשל כשהעיזבון **בפשיטת רגל** או כשיש עיזבון עתיד נכסים והזוכים מסוכסכים ואינם מצליחים להסכים על גורם שינהל אותו ללא פיקוח בית משפט, ניתן לבקש **מינוי מנהל עיזבון קבוע**.

מי יכול להתמנות כמנהל עיזבון קבוע?

לרוב מתמנה עו"ד (יכול להתמנות גם מי ששימש מנהל עיזבון זמני), לעיתים מתמנה מי שהמנוח ציין בצוואתו, מי מהזוכים או אדם אחר.

מתי מגישים בקשה למינוי מנהל עיזבון קבוע?

את הבקשה הנפרדת למינוי מנהל עיזבון קבוע **מומלץ** להגיש עם הבקשה לצו קיום צוואה אבל ניתן גם להגישה גם לאחר הגשת הבקשה וגם לאחר שהצו ניתן (אך בכל מקרה לא לפני שניתן צו קיום צוואה).

מהם תפקידיו של מנהל עיזבון קבוע?

תפקידיו הם לאתר ולאסוף את רכוש המנוח, למשל על ידי ריכוז כספים שהמנוח ניהל בחשבונות שונים לחשבון עיזבון אחד, לסלק את חובותיו ולנהל את הרכוש עד לחלוקתו בין הזוכים. מנהל העיזבון רשאי לקבל שכר טרחה והחזר הוצאות מהעיזבון.

המינוי ניתן לתקופה של עד שנתיים עם אפשרות להארכה. במהלך תקופת המינוי, מנהל העיזבון מחויב בהגשת בקשות לבית משפט לצורך קבלת אישור לפעולות מסוימות (כמו מכירת נכס מקרקעין או השקעת כספים) ובהגשת **דוחות תקופתיים** לזוכים:

פרטה - דיווח המוגש בתחילת המינוי על נכסי המנוח כפי שאותרו בתאריך המינוי. תוך 60 יום ממועד מינויו נדרש מנהל העיזבון למסור את הפרטה ליורשים

אחת לשנה מוגש **דו"ח כספי**

בסיום המינוי מוגש **דו"ח כספי סופי**

מומלץ לזוכים לשאת פעולה עם מנהל העיזבון. במידה והוא אינו משתף פעולה איתם, הם יכולים לבקש מבית המשפט שיורה לו לעשות זאת.

מי ממנה מנהל עיזבון קבוע?

הרשם יכול למנות בהסכמת כל הזוכים. בית הדין הדתי או בית המשפט, יכולים למנות גם ללא הסכמה.

חשוב לדעת שגם אם המנוח ציין בצוואה שהוא ממנה אדם מסוים כמנהל עיזבון זה לא מחייב את הגורם הממנה למנות מנהל עיזבון או דווקא את מי שהמנוח ציין. הרשם, בית הדין או בית משפט ימנו מנהל עיזבון לאחר שהם התרשמו שהמינוי נחוץ והכרחי וקביעת זהותו תהיה נתונה לשיקול דעתם ואם מדובר במועמד שהמנוח בחר, נדרשת גם הסכמתו.

כיצד להגיש בקשה למינוי מנהל עיזבון?

הגשת **בקשה למינוי מנהל עיזבון** כרוכה בתשלום אגרה וניתן להגישה מקוונת או ידנית.

כיצד מוסדרים החובות שהשאיר המנוח?



בהתאם לחוק, החובות משולמים מכספי העיזבון ורק לאחר מכן, אם עדיין נדרש סכום נוסף לכיסוי החובות, הוא יתקבל ממימוש (מכירת) נכסים. הזוכים ידרשו לשלם מכספם האישי רק אם נהגו בחוסר תום לב בחלוקת עזבונו, אם התעלמו מחובות או העלימו נכסים במטרה לחמוק מתשלום החובות.

הכלל הוא שהזוכים אמורים לשלם את החובות באופן יחסי לחלקם בעיזבון ועד ל"תקרת" חלקם בעיזבון החריג- זוכה שקיבל על פי הצוואה **מנה** מוגדרת (למשל דירה מסוימת) לא ישתתף בתשלום החובות, כי ההנחה היא שהמנוח רצה לצוות לו חלק "נקי".

במקרה שכל הזוכים מקבלים מנות, החובות ישולמו באופן יחסי בהתאם לחלקם.

האם יש סדר מחייב לתשלום החובות ומי מממן את תשלום החובות?

החוק קובע כי החובות יסולקו בהתאם לסדר העדיפות שיפורט להלן. התשלום יכול להיעשות מחלופות המימון המפורטות, מכל אחת מהן בנפרד או במשולב-

הזוכים החוקיים ישלמו את החובות שנותרו ולא התבטלו במותו של המנוח, מתוך חלקם בעיזבון או מכיסם.

דוגמאות לחובות שעשויים להתבטל בפטירה הם תשלום לביטוח חיים המשולם לחברת ביטוח או החזר משכנתא המשולם לבנק: אם בעת הפטירה עדיין נותרו למנוח תשלומי משכנתא, **מומלץ** לזוכים לפנות לבנק ולבקש שיפעיל את הפוליסה וביטוח החיים יפרע את החוב. במידה שביטוח החיים אינו מספיק לכיסוי החוב או שקיימת הלוואה שאינה מגובה בביטוח חיים, ניתן לגבות גם חוב זה, מזכויות העיזבון, עד לגובה העיזבון.

הזוכים החוקיים ישלמו לבן הזוג של המוריש הכספים המגיעים לו הנובעים מהקשר ביניהם (כמו פדיון דמי הכתובה או תשלום מזונות מהעיזבון לקרובי המנוח שהיו תלויים בו לסיפוק צרכיהם). המימון יכול להיעשות ממקורותיהם העצמאיים, ולרבות מתוך חלקם בעיזבון

מה לגבי הכנסות שמגיעות למנוח?

בצד תשלום חובות העיזבון עשויות להיות גם הכנסות שמתקבלות לאחר מות המצווה. בהתאם לחוק הן מהוות חלק מהעיזבון והן תחולקנה בין הזוכים בהתאם להוראות הצוואה וצו קיום הצוואה.

לכן **מומלץ** לזוכים לברר אם היו למנוח נכסים שמניבים הכנסות ומגדילים את העיזבון כמו דמי שכירות שמתקבלים בגין השכרת דירת עיזבון, ריבית על הלוואות שהמנוח נתן וכד'.

איך הזוכים ידעו איזה חובות עליהם לשלם?

במקרה שמונה מנהל עיזבון החוק מחייב אותו לפרסם מודעה בעיתון להזמנת בעלי חוב להעלות את דרישות החוב שלהם כלפי העיזבון במשך 90 יום.

במקרה שלא מונה **מומלץ** לזוכים לברר אם קיימים חובות במסמכים של המנוח (חשבונות בנק, כתב ערבות, קנסות וכד') לבדוק עם אנשים שטיפלו ברכוש (עו"ד, רו"ח) ועם גורמים נוספים (בנקים, לבדוק בנסחי הטאבו אם על נכסי העיזבון נרשמו הערות על הלוואות ושיעבודים וכד') ולהימנע בתקופה זו מחלוקת העיזבון, גם אם כבר התקבל צו קיום צוואה והם יכולים לפעול באמצעותו למימוש זכויותיהם.

האם ניתן לתקן או לבטל צו קיום צוואה?

ככלל צו קיום צוואה הוא "סופי" אך במקרים חריגים, ניתן להגיש לגורם שנתן את הצו **בקשה לתיקון** או ביטול הצו לאור גילוי עובדות חדשות שלא היו בפני המבקש בזמן מתן הצו או טענות חדשות שלא יכלו להעלות אותה שעה. המבקש יהיה חייב לפרט את מידת וסיבת האיחור להגשת הבקשה ולרשם או לבית המשפט יש שיקול דעת אם לדרות אותה. כך למשל יש להגיש בקשה לביטול צו שניתן במקרה של גילוי צוואה מאוחרת שגוברת על צוואת קודמות.



אילו שירותים
נותן הרשם
לציבור הרחב?

שירותי רשם הירושה לציבור

מערכת המיחשוב של הרשם היא ארצית ומקוונת (ONLINE), להלן יפורטו הפעולות שניתן לעשות והמידע שניתן לקבל במסגרתה:

- הגשת בקשות שונות **באתר רשם הירושה ONLINE** - בקשה לצו קיום צוואה, התנגדות, בקשה למינוי מנהל עזבון, בקשה להארכת מועד להגשת התנגדות, בקשה לתיקון / ביטול של צו קיום צוואה, בקשה לתיקון טעות סופר, בקשה להוספת פרטים, בקשה לעיון בתיק, עדכון לגבי שלב הטיפול בבקשה לצו קיום צוואה ועוד הגשת הבקשות כרוכה בתשלום אגרה. ניתן גם לברר תגובות פרקליטי האפוטרופוס הכללי לבקשות.

- **הפקדת צוואה** אצל הרשם - אדם שעורך צוואה יכול להפקידה אצל הרשם כדי להבטיח שלאחר פטירתו הצוואה תשלח לזוכים ותוגש על ידם לקיום. ההפקדה נשארת חסויה לציבור עד למועד הפטירה. ניתן להפקיד בצורה מקוונת אך חייבים להשלים את ההליך בהמצאה של הצוואה הפיסית למשרדי הרשם אלא אם מדובר בצוואה דיגיטלית שנעשתה בפני נוטריון. **חשוב לדעת** כי ההפקדה אינה מעידה כשלעצמה על מהימנות ותקינות הצוואה ואלה יבחנו במסגרת ההליך המשפטי.

- כדי לייעל את ההליך ולהקל על הציבור ניתן להגיש יחד עם **הבקשה לצו קיום צוואה גם בקשה לרישום הזכויות בטאבו** - על המבקש לציין זאת בבקשה לצו קיום צוואה ומיד לאחר מתן הצו יעביר הרשם את הצו לרישום בטאבו. **מומלץ** לזוכים להתייעץ עם עו"ד לפני מילוי הבקשה אם בנסיבות העניין כדאי ומה העיתוי הנכון לרישום הזכויות בטאבו.

● קבלת צווים שניתנו ע"ש המנוח

- כל הצווים שניתנו ע"י הרשם החל משנת 1998 נמצאים במערכת ארצית של הרשם ומונפקים כצווים דיגיטליים.
- ניתן לאמת צו קיום צוואה בתעודת **אפוסטיל** (אימות מסמך ציבורי שהונפק ע"י רשויות המדינה, הנדרש לצורך הכרה בתוקף המסמך במדינה אחרת מזו שבה הונפק) באופן מקוון לצורך שימוש בתעודות אלה בחוץ לארץ. שירות זה שניתן החל משנת 2021 מייתר את הצורך שהיה קיים בעבר בהגעה למשרד החוץ.

- **פודקאסט מבית הרשם לענייני ירושה** - ראיונות עם מומחים שונים במגוון נושאים בתחום הירושה (כגון סכסוכי ירושה, שיקולים לעריכת צוואה, הולדה לאחר המוות ועוד).

קבלת מידע על תיקי עיזבון שהתנהלו ע"ש המנוח בערכאות שונות



- תיקים שהתנהלו בבימ"ש מחוזי בשנים 1993-1998

- בבית הדין הרבני משנת 2010

- בבתי הדין השרעיים והדרוזים החל מ-9.21

במערכת הרשם יופיע סימן לקיומם של תיקים אלו, אך במידה ונדרשים מידע או מסמכים מהתיקים עצמם, על המבקש לפנות ישירות לערכאה הרלוונטית בה התיק התנהל לצורך קבלתם, בהתאם לפרטי התיק שהופיעו באתר הרשם.

- בנוסף לבירור ולבדיקות שניתן לבצע באופן מקוון, ניתן גם לפנות **למוקד השירות בטלפון *2416**

המפעיל מענה קולי בימים א' עד ה' בין השעות 08:00-16:00 (לנציגי שירות יש לבחור בשלוחה 7)

ולזמן תור באינטרנט לקבלת שירותים שונים.

4

"ארגז כלים"
לקוראי המדריך
לתכנון עתידי למהלך
החיים ולאחר הפטירה

"ארגז כלים" לקוראי המדריך

אדם אינו יכול לצפות את הבאות אך הוא יכול לתכנן ולהבטיח שחייו ורכושו יתנהלו הן בחייו והן לאחר פטירתו בהתאם לרצונו ולהעדפותיו.

להלן יפורטו "טיפים" ומסמכים משפטיים שיסייעו לקוראי המדריך לממש את רצונם במהלך חייהם ולאחר פטירתם ובנוסף יקלו בעתיד על יורשיהם לממש את זכויותיהם:

1. ייפוי כוח מתמשך - מסמך משפטי זה מאפשר לאדם שנמצא במצב בריאותי תקין לקבוע מראש כיצד יתנהלו חייו בעתיד ומי ינהל את ענייניו במקרה של הדרדרות רפואית במצבו.

מומלץ לכל אדם **בגיר** (מעל גיל 18) לערוך ייפוי כוח מתמשך, אחרת הוא עשוי למצוא עצמו במסגרת של אפוטרופסות המנוהלת במעורבות המדינה ונחשבת לפוגענית יותר באוטונומיה של הפרט. **למידע נוסף על ייפוי כוח מתמשך.**

2. הנחיות מקדימות לצורך מינוי אפוטרופוס - מסמך משפטי זה מאפשר לכל אדם בגיר, לתכנן כיצד ועל ידי מי יטופלו ענייניו, אם בית המשפט יחליט בעתיד שהוא זקוק למינוי אפוטרופוס. מסמך זה רלוונטי כאשר לא נערך ייפוי כוח מתמשך (למשל במקרה של אנשים עיריית שאין להם את מי למנות כמופיה כוחם המתמשך) או כאשר בית המשפט החליט שאין לייפוי בכוח המתמשך תוקף.

אם יתנהל הליך למינוי אפוטרופוס יהיה על בית המשפט לבחון את המסמך ולתת משקל לרצון האדם אך ההכרעה הסופית נתונה לבית המשפט. **למידע נוסף על הנחיות מקדימות לצורך מינוי אפוטרופוס.**

3. אפוטרופוס שמונה לבנו או לאדם אחר יכול לתת הנחיות למקרה שבו לא יוכל עוד לתפקד כאפוטרופוס (למשל מפאת מחלה או מוות). האפוטרופוס רשאי לציין **בצוואה או במסמך הבעת רצון** את שמו של מי שהוא מבקש שימונה כאפוטרופוס במקומו, וגם הנחיות לגבי פעולות מסוימות שהוא היה נוקט אילו היה ממשיך לתפקד כאפוטרופוס.

אם יתנהל הליך למינוי אפוטרופוס יהיה על בית המשפט לבחון את המסמך ולתת משקל לרצון האפוטרופוס והמצווה, אך ההכרעה הסופית נתונה לבית המשפט. **למידע נוסף על מסמך הבעת רצון.**

4. זוכים בהווה הם מורישים פוטנציאליים בעתיד. הם יכולים באמצעות **עריכת צוואה** להחליט מראש איך ולמי יחולק רכושם. צוואה עדכנית, ברורה וערוכה כדין עשויה בנוסף לביטוי מפורש של רצונם ומימושו, לצמצם ואפילו למנוע מחלוקות וסכסוכי ירושה בין היורשים.

עריכת צוואה **מומלצת** בעיקר במקרים בהם אדם מבקש לסטות מהחלוקה שהחוק קובע, ורוצה להוריש לאנשים שלא נכללים כיוורשים על פי דין או לשנות את חלקם של היורשים ע"פ דין. למשל אדם נשוי שחי בנפרד מאשתו ולא היה רוצה שהיא תירש אותו, או אב המבקש לחלק את העיזבון בין ילדיו בצורה שאינה שווה או כאשר המנוח מבקש לתת הנחיות מיוחדות.

מידע על הדרכים לעשיית צוואה נמצא **במדריך לעריכת צוואה בתקופות חירום.**

הצעות וטיפים בעריכת צוואה :

- חשוב שהצוואה תהיה בשפה בהירה ופשוטה כדי שניתן יהיה ליישם את רצון המנוח בקלות בלא צורך בפרשנות במסגרת הליכים משפטיים.
- כדאי שהצוואה תהיה מעודכנת. שהמצווה יוודא מה היקף העיזבון ויהיה מודע לכך שהוא יכול להוריש ולתת הוראות בצוואה רק על רכוש ששייך לו.
- כדאי להוסיף סעיף שיתייחס ליתרת העיזבון ומי יזכה בו במקרה שבמועד עריכת הצוואה המידע על הרכוש חלקי או לא מדויק, או במקרה שבעתיד יתקבל רכוש נוסף.

5. במקרים שבין הזוכים יש אדם עם מוגבלות והמצווה חושש שהוא יתקשה או לא יהיה מסוגל לנהל את חלקו בעיזבון בעצמו, מומלץ להתייעץ עם עו"ד מתחום הכשרות המשפטית מהן הדרכים השונות ליצירת מנגנון משפטי שיבטיח קבלת חלקו של הזוכה עם מוגבלות ושימוש בחלק בהתאם לצרכיו ולטובתו.

מכל מקום, **חשוב להבהיר** שהמדינה אינה "לוקחת" את חלקם של יורשים או זוכים עם מוגבלות.

6. על מנת לקיים את רצון האדם **מומלץ** לעדכן מעת לעת מסמכים משפטיים ומחייבים ישנים. כך למשל מומלץ לעדכן טפסי מוטבים כדי שהזכויות יגיעו למוטבים בהתאם לרצון העדכני של האדם (במיוחד אם אירעו שינויים עקב נישואין, גירושין ופטירות של המוטבים במהלך השנים).

7. בנוסף לעדכון מסמכים מחייבים, **מומלץ** לוודא שיש הלימה בין תכני מסמכים שונים הנוגעים לאותו הרכוש ולבצע התאמות בין ההוראות השונות כדי לשקף את הרצון הרלוונטי של האדם.

למשל, אדם ערך צוואה בה ציווה את דירת המגורים לבנו הבכור. בנוסף, לאחר כמה שנים הוא ערך ייפוי כוח מתמשך ובו הנחה בן אחר שמינה כמיופה הכוח המתמשך למכור את הדירה בהתאם לשיקול דעתו הבלעדי במהלך חייו. במקרה שמיופה הכוח המתמשך יעשה שימוש בסמכותו וימכור את הדירה, הרי שהוראת הצוואה שמזכה את הבן הבכור בדירה תהפוך למעשה לחסרת משמעות. במקרה כזה יש לברר מה רצון האדם ומומלץ להתייעץ עם עו"ד איך ניתן ליישב בין הוראות סותרות ואילו עדכונים ושינויים יש לבצע בחלק מהמסמכים או בכלם כדי שניתן יהיה לממש את רצון האדם בחייו ולאחר פטירתו.

8. חשוב לבדוק בחשבונות בנק משותפים (במיוחד בחשבונות ישנים) אם מולא **טופס היוותרות בחיים** ואם הוא תקף או שיש לחדשו. טופס זה מאפשר לבעלי חשבון בנק משותף להמשיך ולבצע פעולות כספיות שגרתיות בחשבון, לאחר שאחד מהם נפטר, אחרת החשבון מוקפא עד למתן צו ירושה או קיום צוואה.

9. לאיתור מידע רכושי מוצע לבדוק במנועי חיפוש באינטרנט:

- באתרי משרד האוצר- **במסלקה הפנסיונית, בהר הכסף והר הביטוח**
- באתר "**כל זכות**" אשר הוקם בסיוע משרד המשפטים ומערך הדיגיטל הלאומי המנגיש זכויות של תושבי ישראל
- באתר המשרד לשיויון חברתי- **מנע זכויות לאומי**, המנגיש זכויות של אזרחים ותיקים, אנשים עם מוגבלות, מסיימי שירות צבאי ולאומי ונפגעי עבירה.

10. **מידע נוסף בענייני ירושה** ניתן למצוא באתר **האפוטרופוס הכללי והממונה על ענייני ירושה** ובאתר "כל זכות" כולל גם התייחסות **להיבטים שאינם כלכליים הנוגעים לפטירה**

האפוטרופוס הכללי והממונה על ענייני ירושה מאחל לכם וליקיריכם אריכות ימים ובריאות איתנה!



משרד המשפטים

MINISTRY OF JUSTICE | وزارة العدل



**האפוסטרופוס הכללי והממונה
על ענייני ירושה**